

Міністерство освіти і науки України
Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Muzyki
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 8

Рівне – 2022

Редакційна колегія:

Сверлюк Я.В. – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту мистецтв РДГУ;
Олексюк О.М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка;

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік АН ВШ України, перший проректор Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелех Ю.В. – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік Національної академії наук вищої освіти України, проректор з науково-педагогічної роботи, європейської інтеграції та інновацій;

Mirosław Dymon – Dr. hab., prof. Uniwersytet Rzeszowski Wydział Muzyki;

Лісова С.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Малафійк І.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної і соціальної педагогіки та управління освітою Рівненського державного гуманітарного університету;

Дем'яничук О.Н. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання мистецьких дисциплін Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка;

Потапчук Т.М. – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Цюлюпа С.Д. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Крижановська Т.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Прокопович Т.Ю. – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Радковська Л.М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Сверлюк Л.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра пісенно-хорової практики та постановки голосу Рівненського державного гуманітарного університету;

Филипчук М.С. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри естрадної музики Рівненського державного гуманітарного університету.

*Рекомендовано вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 4 від 28.04.2022 р.)*

Мистецька освіта та розвиток творчої особистості : зб. наук. пр. /
М 656 Uniwersytet Rzeszowski wydział Muzyki, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т,
Ін-т мистецтв. – Рівне : Волин. береги, 2022. – Вип. 8. – 192 с.

ISBN 978-966-416-932-2

Збірник наукових праць присвячений актуальним питанням професійної підготовки фахівців мистецького напрямку. Висвітлюються сучасні методологічні підходи розвитку творчої особистості студентів, охарактеризовано особливості музично-педагогічної діяльності.

Для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, науковців й працівників в галузі музичної педагогіки та мистецтвознавства.

УДК 7.071.5

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I.

Теорія і методологія мистецької освіти

<i>Крижановська Т.І.</i> До питання варіативності методики реалізації мистових ліній музичної освіти у початковій школі	5
<i>Крусь О.П.</i> Методологічні аспекти формування національної вихованості майбутніх учителів музики	10
<i>Кухар Я.О.</i> Особливості сакрального музикування за авторством М. Леонтовича	15
<i>Ногачевська І.В., Григорчук І.С.</i> Формування фахових компетентності студентів в процесі вивчення вокально-хорових дисциплін	22
<i>Парчук І.М., Гумінська О.О.</i> Методи розвитку навичок імпровізації учнів-піаністів ДМШ	28
<i>Пастушок Т.В.</i> Принципи формування комунікативної культури майбутнього диригента оркестрового колективу	35
<i>Сверлюк Я.В., Сверлюк Л.І.</i> Взаємодія диригента з творчим колективом як педагогічна проблема	41
<i>Якимчук С.Н.</i> Неперервність освіти студента-хормейстера як системне середовище формування особистості	49

РОЗДІЛ II.

Сучасні виміри мистецтвознавства

<i>Балаєва О.С.</i> Вараська музична школа, як один з основних осередків музичної культури Рівненського Полісся	55
<i>Столярчук Б.І.</i> Богдан Яремко – дослідник традиційних сопілкових інструментів і їх музики	60
<i>Даюк Ж.Ю., Бордун Н.Р.</i> Основні тенденції розвитку фортепіанного мистецтва Львівщини в контексті західноєвропейської музичної культури	65
<i>Гурин М.А.</i> Аматорське хорове виконавство м. Рівного на сучасному етапі національного культуротворення	73
<i>Димченко С.С., Савчин О.В.</i> Художні аспекти виконавської інтерпретації Концерту-поєми для баяна із симфонічним оркестром Альбіна Репнікова	78
<i>Димченко С.С.</i> Педагогічні погляди та диригентська майстерність Петра Свердлика	89
<i>Кривицька В.В.</i> Творча діяльність маестро П. Муравського на посаді художнього керівника державної хорової капели УРСР «Трембіта»	101
<i>Мельничук С.Ф.</i> Класичне музичне мистецтво та його фоновість в розрізі сучасної культури	105
<i>Остапчук М.М., Никон О.К.</i> Українське фортепіанне мистецтво у контексті розвитку вітчизняної музичної культури	112
<i>Осіпкіна Д.В.</i> Українське вокальне мистецтво: ключові аспекти становлення та розвитку	117
<i>Пастушенко А.С.</i> Родинно-побутова пісня, балада, як явище барокової культури	122
<i>Продан В.В.</i> Фортепіанна творчість Миколи Ластовецького в контексті розвитку української музичної культури	127

<i>Прокопович Т.Ю.</i> Столітній ювілей Миколи Лисенка в умовах ворожих ідеологій (за матеріалами воєнної преси).....	131
<i>Роговська В.О.</i> Стилiстичні особливості української сучасної хорової музики	136
<i>Харитон І.М.</i> Трансформація стражденного в системі координат культурової пісенної обрядовості української православної традиції.....	141
<i>Цапун Р.В.</i> Рокитнівщина: з фольклорної експедиції 1987 року.....	150

РОЗДІЛ III.

Методика музичного навчання і виховання

<i>Борщ К.О., Крижановська Т.І.</i> Розвиток художньої компетентності старшокласників методом творчого практикуму в курсі «Мистецтво»	158
<i>Василишин І.В., Гумінська О.О.</i> Методи та прийоми розвитку комунікативних навичок учнів 5-7 класів на уроках музичного мистецтва.....	164
<i>Висоцька Д.С.</i> Музичний розвиток дітей з особливими освітніми потребами на уроках фортепіано	169
<i>Кулакевич А.В., Радковська Л.М.</i> Ретроспективний аналіз проблеми «слухання музики» в педагогічній теорії та практиці минулого.....	174
<i>Малей Я.Р., Радковська Л.М.</i> Нетрадиційні уроки як важливий аспект розвитку особистості школяра	179
<i>Тарчинська Ю.Г., Тарчинська І.Г., Ткачук А.О.</i> Вплив інформаційних технологій на мистецьку освіту	183
Про авторів	189

9. Халебський П. І. Країна козаків. Київ, 1995. С. 12-15.
10. Чесноков А. Вогонь, енергія таланту Павла Івановича. Чистота співу – чистота життя. Київ: ВЦ «Просвіта», 2012. С. 483-488.
11. Швець В. Назавжди зайняв своє достойне місце серед славетних імен українців. Чистота співу – чистота життя. Київ: ВЦ «Просвіта», 2012. С. 510-517.
-

УДК 7.072.2

Мельничук С.Ф.

КЛАСИЧНЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО ТА ЙОГО ФОНОВІСТЬ В РОЗРІЗІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація: У статті дається загальна характеристика закономірностей побутування та сприйняття класичної музики у сучасному цивілізаційному середовищі. Виявляються функції класичної музики у озвучуванні простору повсякденності. Визначається, що класична музика своєю присутністю формує ілюзію гармонійності, естетичної привабливості навколишнього простору, звичайних дій та соціальних відносин, сприяє стирання кордонів між віддаленими історичними епохами, привносить у життєву буденність відчуття духовної змістовності та значущості.

Ключові слова: класична музика, мистецтво, неокультура, техногенність, катарсис, естетика.

Annotation. The article gives a general description of the laws of existence and perception of classical music in a modern civilized environment and everyday life. The article deals with particular functions of classical music indicated as a substitute for "empty" time, as a background in the process of working and different contexts of "live" communication. Classical music creates the illusion of harmony and aesthetic attraction of the surrounding world, everyday activities and social relationships.

Keywords: classical music, art, neo-culture, technogenicity, catharsis, aesthetics.

Постановка проблеми. Існує сьогодні думка, що в 21 столітті практично не залишилося класичної музики, вона не користується настільки великою популярністю, як у минулі часи. Саме поняття класичної музики передбачає період класицизму, який тривав з 1750 до 1830 року. Таким чином, це дуже обмежений період. Сьогодні під класичною ми розуміємо будь-яку серйозну музику. У стійку звичку увійшло прирівнювати до класики строгу та лаконічну музику, яка суттєво відрізняється від поширеного у сучасній культурі рок, поп, чи реп напрямків.

Останні десятиліття у суспільстві спостерігається занепад моральності та духовності. У світі людина живе і розвивається, оточена безліччю різноманітних джерел сильного впливу на неї як позитивного, і негативного характеру (це, насамперед, засоби масової комунікації та інформації). На молодіжних концертах, дискотеках звучить переважно елементарна музика,

найчастіше агресивна, яка руйнує психіку, дисгармонізує духовний світ молоді, провокує негативні, асоціальні форми поведінки. Музика, поряд з Інтернетом, займає одне з перших місць у структурі вільного часу молоді, що є основним споживачем масової музичної продукції різних стилів і напрямків.

Метою нашої роботи є відродження інтересу сучасної інтелектуальної молоді до класичної музики, яка виховує естетичний смак, має поліфонічний духовно-моральний вплив на людину, що дуже важливо в період її становлення. Для досягнення мети поставлено такі завдання: висвітлити яскраві приклади класичної музики; розкрити поняття «духовно-моральний потенціал класичної музики»; обґрунтувати значення класичної музики у духовно-моральному розвитку сучасної молоді.

Науковий інтерес до проблем місця та ролі класичного музичного мистецтва у фокусі сучасної культури відображався у працях Т. Адорно, І. Гольдварга,, С. Дукова, М. Леві,, А. Цукера, Р. Радано та ін. Вищевказані дослідження, присвячених вектору наших пошуків, послужили вагомим базисом для роздумів, сумнівів та мистецтвознавчої аналітики.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні, куди б не пішла людина, що б вона не робила, вона може робити у супроводі музики. В офісі або в кафе, в автомобілі або по телефону – всюди її розважатимуть музикою, навіть якщо цю музику не замовляли. Інше питання, чує, а точніше чи слухає людина цю музику, чи цілком усвідомлює те, що вона звучить? Найчастіше – ні. Тому таку музику заведено називати фоновою, тобто. що не відволікає від основної дії. В якості фонові музики нерідко виступають класичні твори, що звучать, наприклад, під час світського прийому, в ресторані або в торговому центрі. Сьогодні, класичне музичне мистецтво, охоче включають у такі контексти, де її цілеспрямоване слухання не передбачається, де вона повинна виконувати роль «фонодизайну» навколишньої об'єктивної реальності, поза зв'язком із закладеними в ній ідеями та смислами. Незважаючи на те, що протягом ХХ століття затверджувалася тенденція сприйняття класичної музики як елітарного мистецтва, самоцінного, що вимагає концентрації уваги на ній самій, проте паралельно з цим наростали процеси, що закріплювали доречність та затребуваність її звучання у різних ситуаціях повсякденного життя людей. Одна з головних причин, що ініціювали розширення форм сприйняття класичної музики, полягає у безпрецедентному розвитку звуковідтворювальних пристроїв. Поява в побуті технічних засобів поширення музики, які однаково підходять для відтворення будь-яких музичних творів, призвело до того, що межа між «повсякденною» та «надпобутовою» музикою стала гранично рухомою [5, с. 88]. Більше того, черговий етап революції в розмірах звуковідтворювальних пристроїв і в ступеня їхньої мобільності, що стався на початку ХХІ століття, завершився тим, що людина отримала абсолютну свободу пересування разом із музикою, а можливості озвучування музикою різно-цільових просторів стали безмежними. І тепер можна почути фрагмент

симфонії по дорозі на роботу, насолодитися оперною арією, стоячи в черзі на касі, або милуватися у міському парку фонтанами, які «витанцювують» під звуки класичних вальсів. Стосовно сьогоднішнього побутування музики можна говорити про неминучу фоновість сприйняття різних творів, без розмежування на жанри і стилі. "Сама система комунікації, характерна для сучасної культури, її динаміка демонструє свободу поведінки з будь-якими артефактами, незалежно від матеріалу і того поля значень, яке стоїть за ними" – констатує Є. В. Дуков, і продовжує – «ініціатива вибору та формування поля значень для обраного виявилася чи не вперше в історії людських спільнот виключно особистою справою» [3, с. 16]. Відповідно, фоновою музикою з рівним успіхом можуть стати і III Концерт С. Рахманінова, і мега хіт від Black Sabbath «Paranoid». І як показало широкоформатне соціологічне дослідження, «цінність музики в повсякденному житті людей залежить від того, як вони її використовують і від ступеня їхнього залучення до процесу слухання, яка в свою чергу визначається контекстом» [10, с. 41]. Поява та бурхливий розвиток такого феномену як фонове слухання вносить суттєві зміни в усталені типології музичних жанрів, беручи до уваги те, що фоновість класичної музики не є її художньою властивістю. У сучасній науковій думці поки що не існує чітких термінологічних градацій щодо фонової музики. Проте ми вважаємо не цілком коректним, відносити її до загальноприйнятих категорій прикладної чи функціональної музики. На відміну від прикладних жанрів фонова музика перебуває у прямому взаємозв'язку з виконуваним процесом і немає мети обов'язково об'єднувати людську множину. Так, керування автомобілем зовсім не вимагає музичного супроводу, а в банку, де звучить приємна музика, кожен співробітник і відвідувач займаються виключно своїми діловими операціями. Навпаки, фонова музика часто використовується для того, щоб маркувати індивідуальний простір людини (про що ми докладно говоритимемо трохи нижче). Фонову музику часто відносять до розряду багатофункціональної музики [3; 4; 7; 8; 11]. Але сьогодні контексти звучання фонової музики значно ширші та різноманітніші порівняно з прагматичними цілями, що переслідуються функціональною музикою, і аж ніяк не завжди звучання фонової музики має на увазі суворо вивірений та однозначний утилітарний ефект. Фонова музика, а точніше можливість використання її будь-яких музичних творів, є породженням епохи постмодернізму, коли загальний плюралізм дозволяє змішувати будь-які явища і процеси без будь-яких розмежувань і умовностей. У зв'язку з цим А. М. Цукер констатує, що у відношенні до музики жанрова ситуація «відрізняється сьогодні рідкісною нестабільністю, що порушує цінні уявлення, що склалися, ієрархічні зв'язки, що зрівнює в правах те, що раніше знаходилося на крайніх щаблях так званих "естетичних сходинок", а іноді й просто міняє їх місцями» [9, с. 50].

Фонова музика звучить у найрізноманітніших контекстах людської життєдіяльності, унаслідок чого її статус виявляється гранично рухливим –

вона може виступати як у ролі повсякденної, так і в ролі "надпобутової" музики. Тобто по суті щодо фонової музики традиційний поділ на жанри вже не діє. А зважаючи на тотальність фонового сприйняття музики, виникає закономірне питання – а чи можливо в принципі сьогоденній час визначати роль тієї чи іншої музики через традиційні жанрові градації? Процес зняття жанрових кордонів проявляється особливо наочно, коли в якості фонової музики виступає класика. І тут необхідно докладніше позначити її специфічні функції у озвучуванні різних просторів і подій людської життєдіяльності. Насамперед, класична музика, що звучить фоном, миттєво виокремлює те місце, де вона звучить, з усього навколишнього ландшафту і взагалі з контексту повсякденності і буденності, за рахунок того, що її звуковий код різко відрізняється від звичного звукового коду сучасної епохи. Навіть якщо класична музика звучить фоново, то людина все одно відмітить її присутність так само, як, наприклад, вона відразу почує іноземну мову серед загального гомону людей, що розмовляють (варто згадати ситуацію з піаністом в барі у геніальній кінострічці Скотта Хікса "Блиск", яка презентувала життєпис відомого австралійського піаніста Девіда Хельфгогга, якого зіграв не менш талановитий актор Джеффри Раш).

Класичній музиці підвладно істотно перетворювати навколишній простір, навіть якщо він є для людини знайомим і буденним. Вона облачає те чи інше місце особливою аурую, і людина, що потрапляє в поле її звучання, мимоволі починає шукати інші підтвердження особливості, незвичайності цього простору, наприклад, в інтер'єрі або в характері взаємин людей, що знаходяться в ньому. Так, до прикладу, магазин, який озвучує свій простір класичною музикою, претендує на те, що здатний запропонувати високий рівень обслуговування, свідомо ввічливе та попереджувальне ставлення до клієнтів. Тим самим, усім, хто потрапляє в зону звучання класики, пропонується хіба що подумки добудувати особливий універсум поведінки та намагатися знайти у ньому свою роль. Так само, як переодягання в історичний костюм сприяє розкриттю в людині незадіяних ним у звичайному житті граней характеру, так і при звучанні фоном класичної музики людина входить у гру символів, що позначають піднесеність, унікальність, церемоніальність. Тільки в цьому випадку в історичні прикраси «одягається» навколишній простір. Одна з головних функцій фоновості музики у повсякденному середовищі полягає в «оживленні», в «одухотворенні» предметів та наповненні просторового поліфонізму образами життєвого процесу. Сучасна «фономанія», що виражається у прагненні неодмінно озвучити музикою звичайні події та ситуації, є своєрідною реакцією людини на постійне розростання простору цивілізації, яке вона не в змозі достатньо обжити і «одухотворити» своїм особистим душевним теплом безпосередньо. У такий спосіб дефіцит спілкування людини з людиною компенсується реально чутним діалогом людини зі штучним цивілізаційним середовищем. Оточена звуковідтворювальними пристроями людина підсвідомо починає

відчувати, що у «озвучуваному» місці є своє життя, навіть якщо не зустрічає тут жодної живої душі чи вступає ні з ким у контакт. Коли в якості такого посередника між людиною і навколишнім простором виступає класична музика, вона допомагає не тільки «одухотворити» технологізовану реальність, а й вписати її в поступальний рух історії. Класична музика своєю присутністю у звуковому ландшафті сучасності примиряє технічний прогрес із закономірностями розвитку культури, забезпечуючи їх просторовий синтез. Класика допомагає створити ілюзію, що розширюючи межі технічної цивілізації, людина при цьому нічого не втрачає зі сфери свого духовного життя, а навпаки, вона збирає, концентрує свої найкращі досягнення та отримує можливість насолоджуватися ними у будь-якому місці, у будь-який час. Технічний прогрес, в такий спосіб, як колосально збільшує аудиторію класичної музики, а й дозволяє долучатися до неї з максимальним комфортом. Інша причина настільки широкої затребуваності фонові музики пов'язана з розростанням простору споживання та необхідністю уялювання комерційних інтересів в естетично привабливі форми. Не випадково сьогодні всі торгові центри закликають своїх клієнтів яскравою музикою, яка покликана посилити задоволення від покупок, зробивши його якомога повнішим та різноманітнішим. Закономірність така, що чим більше посилюється прагматична складова життя, тим сильніше вона потребує естетичних декорацій, щоб людина могла споживати, і при цьому не відчувати, що вона споживає, і що її теж «споживають», нескінченно помножуючи кількість надуманих бажань і потреб. Класична ж музика своєю присутністю облагороджує процеси споживання, як би обволікає і відсуває комерційні цілі на другий план, створює ілюзію, що цінність речей або послуг, що купуються, виражається аж ніяк не в грошовому еквіваленті. В даному випадку використовується авторитет класичної музики як високого мистецтва, нерозривно пов'язаного з духовним початком, особистісними стосунками та досконалістю якості. Процес споживання, супроводжуваний класичною музикою, набуває антураж світського спілкування про «високих матеріях», і цим утилітарний характер ділової угоди нівелюється. Водночас простір споживання всіма силами намагається створити ілюзію тотально позитивної та незмінно комфортної атмосфери життєвого буття. Сучасний цивілізаційний демократизм має на увазі, що кожна людина має право на приємні відчуття, які повинні йти безперервним потоком, одне за одним. У життєвому континуумі не повинно виникати порожнеч, не заповнених будь-якими корисними та захоплюючими враженнями. Цей страх нічим не зайнятого часу спонукає людину жити в безперервному відчутті очікування чогось. Як одного разу зауважив Т. Адорно, «люди бояться часу і тому – у вигляді компенсації – вигадують таку метафізику часу, де перекладають на якийсь час провину за те, що в цьому відчуженому світі не відчувають, що живуть» [1, с. 48]. У свою чергу фонові музика не дає людині залишатися з «порожнім» часом віч-на-віч, допомагаючи з легкістю заповнити і

прикрасити собою як короточасні, так і тривалі періоди очікування. (Як показало дослідження британських учених, причина «допомагає скоротити час» є другою за популярністю відповіддю у визначенні функції музики, що звучить фоном [10, р. 72]). Фонова музика покликана «заретушувати» паузи, що виникають, тобто створити необхідне відчуття безперервності і реальності буття, або, знову звертаючись до слів Т. Адорно – музика ідеальна для рекламування дійсності [1, с. 45]. Специфічна зручність класичної музики, що використовується як заповнювач періодів очікування, полягає в тому, що вона здатна створити ситуацію знеособленої комунікації, тим самим допомагаючи звести до мінімуму відчуття нав'язування, примусу і приховати прагматизм і розрахунок, що лежать в основі процесів споживання. Наприклад, звучання класичної музики перед початком презентації нової моделі автомобіля створює необхідну піднесену атмосферу, повідомляє учасникам відчуття значущості майбутньої події. У людей створюється ілюзія, що вони зібралися разом, щоб приємно провести час, а аж ніяк не заради вивчення технічних характеристик чергової моделі автомобільної промисловості. У всіх подібних ситуаціях всупереч тому, що класична музика є суто авторським мистецтвом та виразом індивідуалістичного духу, вона сприймається як гранично об'єктивне та імперсональне музичне тло, враховуючи те, що вона не є мовою сучасної епохи і, як правило, не асоціюється з конкретною державою, нацією, звичайними операціями та ситуаціями. Нарешті, фонова музика завдяки своїй функціонально-естетичній амбівалентності може стати дієвим регулятором соціальної поведінки людини, у певні моменти фокусуючи або «присипляючи» увагу індивіда. Причому класична музика виявляється у цьому плані найбільш пластичним і універсальним інструментом. Вона може миттєво привертати увагу людини, за рахунок того, що як говорилося вище, різко відрізняється від загального звукового контексту епохи і яскраво виділяється зі звичного слухового досвіду сучасної людини. Але з цієї причини вона легко перетворюється на звуковий фон, адже розуміння її змісту і занурення в саму музику вимагає певної зосередженості, більшість її смислів не лежить на поверхні, а значить їх дуже складно «ловити» мимохідь, паралельно з роздумом про інше або виконання будь-якої дії. Тому сприймати класичну музику як фон у певному сенсі простіше, ніж популярну музику. У разі фонового прослуховування класична музика перетворюється на свого роду «річ у собі» – за нею визнається об'єктивна цінність, яка належить самій музиці, і не пропадає, навіть якщо людина не розуміє цієї музики і не вслухається в неї [11]. Саме тому класична музика знову ж таки має попит у заповненні проміжків очікування. Час слухання класичної музики за визначенням може бути втраченим, «викинутим на вітер», вона сприймається не просто як розвага, а як прилучення до чогось безумовно цінного і як підвищення людиною свого культурного рівня.

Завдяки своєму незаперечному авторитету класична музика нівелює змістовну порожнечу часу очікування, усуває відчуття безглуздої витрати часу життя, оскільки наповнює цей час естетичними враженнями, які можуть розцінюватися індивідом як різновид цінного придбання та володіння ними. З іншого боку, комунікація у вигляді класичної музики, може бути по-різному прочитана індивідом залежно з його особистісних властивостей і від об'єктивної загальної ситуації, у якій звучить музика. Один і той самий музичний твір може сприйматися зовсім по-різному, що породжує пластичність смислових метаморфоз щодо музики, яка звучить фоном. Припустимо, людина дзвонить до офісу і замість відповіді довго слухає фрагмент якогось класичного твору. Він може сприймати це з вдячністю, як корисну розвагу, як можливість розширити свій культурний світогляд водночас послухавши хорошу, якісну музику. А може й ототожнити звучання класичної мелодії з «холодною» відмову та небажанням компанії з ним спілкуватися, яке приховується за формальною турботою та ввічливістю. Нарешті, звучання класичної музики може говорити людині про якийсь снобізм компанії, яка в такий спосіб окреслює певне коло своїх клієнтів, і той, хто дзвонить, може відчутти, що він до цього кола не належить. Квінтесенційно й те, що класична музика, що звучить у повсякденному просторі, несе в собі послання: позаособові структури соціуму або цивілізації вважають за належне ініціювати ілюзію своєї милозвучної, тобто гармонійної, красивої та привабливої сутності. Ця сутність, презентована в класичній музиці, прагне зазвичай створювати варіанти «позитивної» атмосфери, народжувати у слухачів класичної музики почуття комфорту, спокою, свята і крім того, свідчити про те, що вони належать до обраного суспільства, мають гарне почуття смаку і мають унікальні можливості.

Висновки. Класична музика неспроможна нести у собі якісь негативні емоції, вона божественна, прекрасна та досконала; має автоматично наділяти цими властивостями простір і час свого звучання. Коли в модерновому життєвому середовищі класична музика звучить від імені конкретної сучасної людини, то ця людина вже не знаходиться віч-на-віч із сьогоденням. Його обволікають і захищають ритми життя минулого, гармонія минулих епох, лад ліричного самовираження далеких поколінь. Таким чином, класична музика нерідко виступає в ролі свого роду оберегу, що згладжує конфлікти між сучасністю та історією, між простором технологізованої цивілізації, що розростається, і самовідчуттям у ній окремо взятого індивіда який під гнітом техногенності та неокультури прагне краси, гармонії та катарсису.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адорно Т. Избранное: Социология музыки. М., 2008.
2. Гольдварг И. А. Функциональная музыка. Пермь, 1968. 350 с.
3. Дуков Е. Слушатель в мире музыки с культурно-исторической точки зрения. *Вопросы социологии музыки. Сб. трудов.* М., 1990. Вып. III / Ред. Е. В. Дуков. М., 1990

4. Дуков Е. В. Современные цивилизационные тренды и крах массовой культуры. От массовой культуры к культуре индивидуальных миров: новая парадигма цивилизации. М., 1998. С. 34 – 47.
5. Леви М. Музыка для жизни. Функциональная музыка как явление современной культуры – сравнительный анализ зарубежного и отечественного опыта. М., 2004. С. 44 – 49.
6. Лобанова М.Н. Западноевропейское музыкальное барокко: проблемы эстетики и поэтики. М., 1994. 254 с.
7. Михайлов А.В. Поэтика барокко: завершение риторической эпохи. Языки культуры. Учебное пособие по культурологии. М., 1997. С. 54 – 62.
8. Франтова Т. «Какие музыки мы слушаем сегодня». *Музыка и музыкант в меняющемся постсоветском пространстве*. Сб. ст. Сост. А.М. Цукер. Ростов-на-Дону, 2008. С. 68 – 85.
9. Цукер А. М. И рок, и симфония... /Монография. М: Композитор. 1993. 304 с.
10. North A. C., Hangreaves D.J., Hangreaves J.J. Uses of Music in Everyday life. *Music perception: An Interdisciplinary Journal*,. Vol.22 № 1, 2004, pp. 41 – 77
11. Ronald M. Radano. Interpreting Muzak: Speculations on Musical Experience in Everyday Life. *American Music*, Vol. 7, No. 4 (Winter, 1989), pp. 448-460.

УДК 780:8:780.616.432(477)

Останчук М.М., Никон О.К.

УКРАЇНСЬКЕ ФОРТЕПІАННЕ МИСТЕЦТВО У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. У статті розглянуто деякі аспекти формування українського фортепіанного мистецтва у контексті розвитку вітчизняної музичної культури. Показані особливості її функціонування в сучасних умовах, підкреслено взаємозв'язок української ментальності зі специфічністю українського фортепіанного виконавства.

Ключові слова: фортепіанне мистецтво, українська музична культура, ментальність, виконавство.

Annotation. The article considers some aspects of the formation of Ukrainian piano art in the context of the development of national musical culture. The peculiarities of its functioning in modern conditions are shown, the interrelation of the Ukrainian mentality with the specificity of the Ukrainian piano performance is emphasized.

Key words: piano art, Ukrainian musical culture, mentality, performance.

Постановка проблеми. Утвердження України як самостійної держави сприяло значному зацікавленню з боку світової громадськості культурно-освітньою спадщиною українського народу, його традиціями, специфічними особливостями народного та професійного мистецтва. Процес

Наукове видання

**МИСТЕЦЬКА ОСВІТА
ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ**

Збірник наукових праць

Випуск 8

Відповідальний за випуск
Сверлюк Ярослав Васильович

Технічний редактор
Віталій Власюк

*Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів,
висвітлені у збірнику.
За достовірність фактів, точність цитат та можливі помилки
повну відповідальність несуть автори опублікованих матеріалів.*

Підписано до друку 15.04.2022 р. Формат 60x84 1/16. Папір офсет.
Гарнітура «Times». Друк офсет. Ум. друк. арк. 11,16. Наклад 100 пр. Зам. 33.
Видавництво «Волинські береги».
33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97;
e-mail: oberegi97@ukr.net
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ДК № 270 від 07.12.2000 р.

Надруковано у друкарні видавництва «Волинські береги».